

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 28 december 2011

Mål nr

T 5213-10

KLAGANDE

RH

Ombud: Advokat MI

MOTPART

Värmlands Nation i Uppsala

Nedre Slottsgatan 2

753 09 Uppsala

Ombud: Jur.kand. OB

SAKEN

Bättre rätt till lös egendom

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2010-03-18 i mål B 6454-09

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att Värmlands Nations äganderätt till den aktuella målningen, vid en tillämpning av 3 § lagen (1986:796) om godtrosförvärv av lösöre, består endast under den förutsättningen att RHs fångesman inte har gjort ett godtrosförvärv före den 1 juli 2003.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet i de delar rörande vilka frågan om prövningstillstånd har förklarats vilande, undanröjer hovrättens dom i dessa delar utom såvitt gäller ersättningen till den offentlige försvararen och förordnandet att beslaget hävs och återförvisar målet till hovrätten för sådan förnyad prövning som föranleds av Högsta domstolens dom.

Frågan om rättegångskostnad i Högsta domstolen ska prövas av hovrätten i samband med målet efter dess återupptagande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

RH har, som det får förstås, yrkat att Högsta domstolen ändrar hovrättens dom och avslår Värmlands Nations talan om bättre rätt till målningen ”Solnedgång” av konstnären GF samt att Högsta domstolen häver beslaget.

Värmlands Nation har motsatt sig att domen ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om Värmlands Nations äganderätt till den aktuella målningen, vid en tillämpning av 3 § lagen

(1986:796) om godtrosförvärv av lösöre, består endast under förutsättning av att RHs fångesman inte gjort ett godtrosförvärv före den 1 juli 2003.

Frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt har förklarats vilande.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. I april 1988 försvann målningen ”Solnedgång” av konstnären GF från Värmlands Nations lokaler i Uppsala och anmäldes som stulen. RH förvärvade den 2 mars 2009 en målning som enligt åklagaren var identisk med den försvunna. Målningen togs i beslag. Den person som RH köpte målningen av, SE, hade kommit i besittning av den någon gång före den 1 juli 2003.

2. Åklagaren väckte åtal mot SE och RH för häleri alternativt häleriförseelse (SE) respektive häleriförseelse (EH) avseende den beslagtagna målningen. I samband med det framställde Värmlands Nation ett yrkande mot RH om bättre rätt till målningen. Som grund för sin talan gjorde Värmlands Nation gällande att den beslagtagna målningen var den som hade stulits samt *i första hand* att RH hade kommit i besittning av målningen genom brott, *i andra hand* att Värmlands Nations rätt till målningen under alla förhållanden alltjämt består eftersom den hade frånhänts nationen genom att någon olovligen hade tagit den (3 § lagen, 1986:796, om godtrosförvärv av lösöre, godtrosförvärvslagen) och *i sista hand* att RH hade varit i ond tro beträffande SEs rätt att förfoga över målningen.

3. Tingsrätten frikände SE och RH från åtalet och avslag Värmlands Nations yrkande, allt på den grunden att det inte var ställt utom rimligt tvivel att den beslagtagna målningen var identisk med den som hade tillgripits hos Värmlands Nation. Tingsrätten förordnade att beslaget skulle bestå till dess att domen vunnit laga kraft och att tavlan därefter skulle lämnas ut till RH.

4. Sedan åklagaren och Värmlands Nation överklagat tingsrättens dom fastställde hovrätten domen i ansvarsdelen men biföll Värmlands Nations yrkande om bättre rätt till målningen och förordnade att denna skulle lämnas ut till nationen utan lösen. Beslaget hävdes. Hovrätten fann att det genom utredningen i hovrätten var klarlagt att den målning som hade tagits i beslag hos RH var identisk med den som hade tillgripits hos Värmlands Nation år 1988. Hovrätten anförde i sina domskäl vidare *att* enligt 3 § godtrosvärlagslagen ägarens rätt består, även om förutsättningarna för godtrosvärlag enligt 2 § samma lag är uppfyllda, om egendomen har frånhänts ägaren genom att någon har olovligt tagit den, *att* denna bestämmelse trädde i kraft den 1 juli 2003, *att* enligt ikraftträdandebestämmelsen äldre bestämmelser ska gälla i fråga om förvärv som har gjorts före den 1 juli 2003 *men att* RHs förvärv hade skett efter lagändringen *och att* bestämmelsen om ägarens rätt att få tillbaka olovligt tillgripna egendom därför var tillämplig i fråga om hans förvärv oavsett om SE hade gjort ett godtrosvärlag eller inte.

Frågan i målet

5. Sedan RH överklagat hovrättens dom och Högsta domstolen meddelat partiellt prövningstillstånd är frågan i målet om Värmlands Nations äganderätt till den aktuella målningen, vid en tillämpning av 3 § godtrosvärlagslagen, består oavsett om RHs fångesman, SE, har gjort ett godtrosvärlag före den 1 juli 2003, eller om äganderätten består endast under den förutsättningen att något sådant godtrosvärlag inte har gjorts.

Högsta domstolens bedömning

6. Enligt 2 § första stycket godtrosvärvslagen får den som har förvärvat lösöre genom överlåtelse från någon annan som hade egendomen i sin besittning, men som varken var ägare eller behörig att förfoga över egendomen på det sätt som skett, äganderätt till egendomen om han har fått den i sin besittning och var i god tro. Enligt andra stycket ska förvärvaren anses ha varit i god tro endast om det är sannolikt att omständigheterna var sådana att han inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över egendomen.

7. Enligt 3 § godtrosvärvslagen består ägarens rätt till egendomen, även om förutsättningarna för godtrosvärv enligt 2 § är uppfyllda, bl.a. om egendomen har frånhänts ägaren genom att någon olovligen har tagit den. Denna bestämmelse trädde i kraft den 1 juli 2003. Dessförinnan gällde ett godtrosvärv gentemot ägaren även vid olovligen tillgrepp. För att få tillbaka egendomen måste ägaren då betala ett lösenbelopp (se prop. 2002/03:17 s. 15).

8. Enligt övergångsbestämmelsen till den nya regeln i 3 § godtrosvärvslagen ska äldre bestämmelser gälla i fråga om förvärv som har gjorts före ikraftträdandet. Det innebär att det förvärv som SE sagt sig ha gjort före den 1 juli 2003 inte berörs av den nya bestämmelsen. I den mån SE gjorde ett godtrosvärv kan detta därför inte omintetgöras av den rätt för ägaren att få tillbaka egendomen utan lösen som infördes den 1 juli 2003. Övergångsbestämmelsen kan sålunda inte tolkas så, som hovrätten har gjort, att den rätt som från och med den 1 juli 2003 tillkommer den ursprungliga ägaren utsläcker den rätt som ett godtrosvärv före ikraftträdandet har medfört.

9. Slutsatsen av det anförda är att Värmlands Nations äganderätt till den aktuella målningen, vid en tillämpning av 3 § godtrosvärvslagen, består endast under den förutsättningen att RHs fångesman, SE, inte hade gjort ett godtrosvärv före den 1 juli 2003. Det ska tilläggas att Värmlands Nations äganderätt även kunde ha utsläckts om det hade förekommit ett godtrosvärv tidigare i fångeskedjan, något som RH emellertid inte har påstått.

Övriga frågor

10. Högsta domstolens ställningstagande innebär att Värmlands Nations rätt är beroende av huruvida SE har gjort ett godtrosvärv till målningen eller inte. RH har därvid att enligt 2 § andra stycket godtrosvärvslagen göra sannolikt att målningens beskaffenhet, de förhållanden under vilka den utbjöds och omständigheterna i övrigt var sådana att SE inte borde ha misstänkt att överlåtaren saknade rätt att förfoga över den (angående bevisbördan se prop. 1997/98:168 s. 20). Det bör ankomma på hovrätten att pröva denna fråga. Prövningstillstånd ska därför meddelas i de delar av målet som har förklarats vilande, hovrättens dom undanröjas och målet återförvisas till hovrätten för sådan förnyad prövning som nu har sagts.

11. Frågan om ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen ska prövas av hovrätten i samband med målet efter dess återupptagande.

12. Hovrätten har förordnat att beslaget av målningen ska hävas. Hovrättens

dom har vunnit laga kraft i brottmålsdelen. Det får anses gälla även beträffande förordnandet om att beslaget ska hävas. Beslaget ska därför inte prövas av Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Marianne Lundius, Leif Thorsson, Göran Lambertz (referent), Ingemar Persson och Martin Borgeke
Föredragande justitiesekreterare: Anu Rintala